

FOTO: FÖRETTAREN

9

Tips och tricks

Jag slår vad om att din första lektion i fotografi bestod av ett tips. Ett enkelt, rakt och älskat litet trick som gav dig något nytt att tänka på både i dina egna bilder och andras. Mitt första ”tänk på att” fick jag av en barndomsvän.

– Tänk på att inte fotografera mot solen, sa han.

Och så gjorde jag det. Jag gick där en hel sommar och tänkte på att inte fotografera mot solen, lite osäker på exakt varför. Men eftersom min kompis var två år äldre än jag så underkastade jag mig hans visdom och såg till att alltid ha solen i ryggen. Jag fixade och trixade, bad folk att flytta på sig så att det skulle bli rätt.

Framåt sensommaren fick jag tillbaka rullen som jag påbörjat i maj. Min vän granskade bilderna kritiskt.

– Det är inte så snyggt att din skugga alltid är med på bilderna, sa han och slog ihop mitt fotoalbum.

Det är problemet med många tips; de innehåller inte kunskap, bara handlingsmönster. Ta ett av de riktigt klassiska: Fotografera inte landskap mitt på dagen,

utan bara morgon och kväll när solen står lågt. Varför? För att bilden får större kontrast och blir mer spännande. Skuggorna blir större samtidigt som ljuset letar sig in på platser där det inte är mitt på dagen – under träd och buskar. Medljuset blir ett tydligare medljus och lyfter fram färgerna. Motljuset blir mer dramatiskt och ger en chans till silhuetter.

Tanken bakom tipset är att du vill göra landskapet vackert och spännande. Frågan är varför du alltid skulle vilja göra det. Varför är det så självklart att du inte vill skildra tristess och monoton?

Ett annat exempel: Gå alltid ner på knä eller lägg dig på mage när du fotograferar barn. Idén är dels att du får med mer ansikte och mindre hjässa, dels att dina bilder skiljer sig från flertalet andra barnbilder som är tagna ur en vuxen persons ögonhöjd. Men om du vill visa hur litet och sårbart barnet är? Är inte en hög fotograferingshöjd bättre? Tipset ger inget svar, för det innehåller ingen egentlig kunskap.

Att slaviskt följa tips ger enfaldiga, stereotypa bilder. Eftersom tipsen är spridda bland många blir dina bilder upprepningar på andras. En väg att få till unika, ovanliga bildlösningar som sticker ut ur mängden är just att undvika automatiska handlingsmönster och försöka tänka från noll varje gång.

Men även om de flesta tips motarbetar din förmåga att tänka självständigt och göra unika bilder så innehåller de ofta något slags tankefrö som kan utvecklas till en bra idé. Om man sätter in allt i ett sammanhang.

I det här kapitlet har jag samlat en stor mängd tips

och tricks. Ungefär hälften är sådant som jag tänkt på själv när jag försökt att analysera hur jag själv fotograferar, hälften har jag snappat upp från andra genom åren.

Anledningen till att jag har sorterat dem efter effekt istället för motiv är enkel: Det finns inga motiv som tjänar på att fotograferas likadant varje gång. Tvärtom. Däremot finns det vissa grepp som onekligen tillför vissa associationer till en bild. De flesta associerar hög kontrast med spänning och dramatik och glada färger med glädje. Sådana saker. Precis som de flesta inom musiken associerar ackord i moll till nedstämdhet och durackord till energi och optimism. Eller att munspel är luffarens röst och den ylande elgitarren är rebellens.

Min förhoppning är du inte ska följa tipsen till punkt och pricka, utan att de ska vara en hjälp för dig att tänka när du väljer motiv, teknik och metod till din nästa bild eller nästa projekt.

Glädje

Glädje bor i människor, och det är svårt att uttrycka utan att ha med kroppsspråk och mimik i bilden. Det enkla är bäst – äkta, spontan glädje som kommer inifrån. Det är svårt att regissera fram ett trovärdigt glatt uttryck, locka fram det istället och försök att avbryta skeendet så lite som möjligt. Därför är det ett plus om du är snabb med kameran – snabb att fokusera, komponera och trycka av. Uttryck för glädje i kropp och ansikte förändras snabbt och det är viktigt att fånga rätt ögonblick. Kulmen på ett skratt, ett hopp eller en kram passerar blixtnabbt. Det finns två strategier: Använd mycket serietagning och ta många bilder i följd, eller titta och tajma avtrycket noga. Det senare kräver övning, men är bättre när man väl kan det. Inte minst för att det stör mindre.

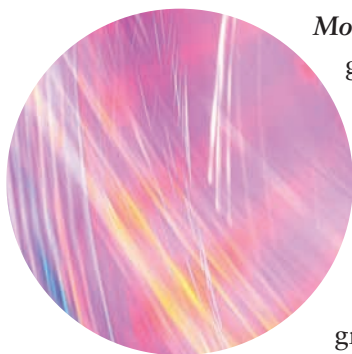
FOTO: FÖRFATTAREN

Många drivna fotografer som ska fånga glädje går väldigt nära människorna i bild, som om glädjen nästan inte ryms i bildramen. Eftersom glädje är spontan passar den inte så bra ihop med alltför stor ordning och symmetri. Glädjen i bilden blir sällan starkare av att skälet till glädjen finns med. Om en pojke är glad för att han har fått en cykel så behöver du inte nödvändigtvis även redovisa cykeln i bild om det bara är motivet glädje du är ute efter.

Ur tips- och trickslådan kan du plocka fram följande:

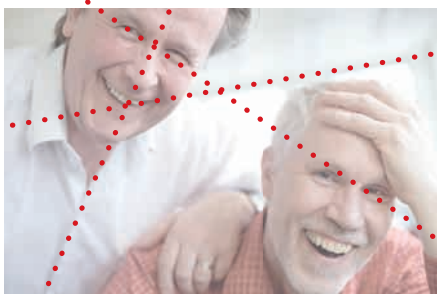
Motiv: *Blicken uppåt* Om du tar två bilder av samma människa där alla faktorer är lika utom blickens riktning så associerar de flesta mer glädje till den där blicken riktas uppåt. Simpelt, men funktionellt.

Motiv: *Glada färger och runda former* Hur gör man för att sprida glädje inför ett kalas? Man hänger upp färgglada, runda ballonger. Allt med starka, klara färger och glada former fungerar också för att slå an en ton av glädje i dina bilder. Placera dig så att det fyller upp bakgrund eller förgrund.

Teknik: *Blixt rakt på (eller starkt medljus)* Färger blir starkare i direkt medljus, och starka färger associeras till glädje.

Metod: *Spela pajas* Det är svårt att göra människor glada genom att be dem att se glada ut. Bättre är det att locka dem att skratta, och ett sätt att åstadkomma det är att använda vidvinkel och gå riktigt, riktigt nära – så nära att det nästan blir obehagligt. Personen som du fotograferar måste reagera på din närhet, och gör det oftast genom ett skratt. Även andra sätt att spela pajas fungerar bra. Men arrangera inte för mycket, det gör människor alldeles för fokuserade.

De glada männen är det viktigaste bidraget till att det här är en bild som många kan associera till glädje. Men fler saker samverkar, till exempel de många diagonalerna (glädje är stökig), de klara, ljusa färgerna och att kameran är så nära att motivet nästan inte får plats innanför bildramen.

Komposition: Diagonaler Det finns många olika sorters glädje på skalan från stillsam till utlevande och energisk. Om glädjen ligger åt det senare hållet kan sned kamera tillföra både energi genom att bilden får fler lutande linjer och spontanitet genom en antydning att fotografen inte haft tid att hålla kameran rakt. Sned kamera associerar vi ofta till snapshots.

Komposition: Kilroy was here Greppet att genom val av utsnitt låta en människa precis titta precis över kanten i bildens nederkant är ett humoristiskt inslag. Det ger fotografen makt att göra att även en allvarlig och seriös person se nyfiken och lekfull ut. Kilroy was here-greppet är i skrivande stund inte så väldigt ofta använt, men vinner sakta mark bland bildjournalister. En variant är att inte kapa huvudet strax under ögonen (som original-Kilroy) utan att låta hela ansiktet vara med.

Komposition: Luft upptill i bild Glädje och frihet hänger ihop, och när du ger en person mycket utrymme uppåt i bild så kan det göra att hon får ett större livsrum och det blir liksom lättare att andas.

Bildbehandling: Förhöjd färgmättnad Klara färger kan förstärkas ytterligare vid bildbehandlingen.

Bildbehandling: Betona högdagrar Glädje gör sig ofta bättre ljus än mörk. Använd kurvor i bildbehandlingen kan du göra högdagrar ljusare och ändå behålla ordentlig svärta i skuggorna för kontrastens skull.